

Правна уредба и инвестиции в сектора Енергетика

Доклад в сборник с доклади, публикуван по повод организирания от фирма “Виа Експо” ЕООД Трети международен Конгрес за Югоизточна Европа “Енергийна Ефективност и възобновяеми енергийни източници”

адвокат Кристина Кенарова

Пловдив 4000, ул. “Княз Богориди” № 12

тел/факс 0359 32 627867

e-mail: office@kenarova.com, www.kenarova.com

адвокат Никола Янков

Пловдив Лега Консулт

Пловдив, бул. “Марица” № 102, ет.1

тел: 00359 32 628908, тел/факс: 00359 32 651415

Развитието на технологичното общество в последните 10 години поставя нови отговорности пред световния бизнес за опазване и съхраняване на природните дадености на планетата. Самото технологично развитие следва да бъде регулирано и планирано така, че да не оставя вредни последици за Земята. Енергийните източници са основа и предпоставка за развитието на технологията през ХХ ти век и днес. Добивът на енергия е свързан пряко с всяка една технология и опазването на природната среда. Следователно световната икономика трябва да заработи така, че с най-малък разход на ресурси и енергия да бъдат постигнати по-високи икономически резултати. Това обяснява приоритета на енергийната ефективност. Този е пътят за овладяване на глобалните екологични проблеми и постоянно нарастващия енергиен дефицит. Машабността на тези проблеми е на вниманието и на международната общност. Приети са редица международни актове, договори и споразумения, които поставят юридическата регламентация в световен, европейски и национален мащаб по темата за енергийната ефективност. Целта на всички тях е да се създадат условия, при които интересите на бизнеса и обществото да съвпадат по такъв начин, че да стане икономически рентабилно инвестирането в нови производства и модернизирането на старите такива, като се спазват критериите на енергийната ефективност.

Една от най-бързо развиващите се страни в областта на ВЕИ е Германия. Страната още през 1998г. либерализира енергийния си пазар, като всеки, който желае, може да произвежда и продава ток, а не само държавните монополни концерни. От осемте производители на ток в Германия само четири успяха да се задържат и да си разпределят пазара - E.on, RWE, EnBW и Vattenfall. Понастоящем им принадлежат 90% от немските електроцентрали. Тенденция е все повече енергоснабдителите да се сдружават. Освен Германия скандинавските държави, Англия, Австрия и Испания също отвориха 100% пазара си. До 2009 се предвижда целият европейски енергиен пазар да се либерализира напълно, като се вземат мерки за въвеждането на ВЕИ, които да изместят постепенно конвенционалното производство на ток.

Германия подпомага развитието на пазара на ВЕИ чрез въвеждането на различни механизми. Най-важните от тях са:

- Закона за ВЕИ в сферата на пазара на електричество
- на топлинния пазар – въвеждането на различни стимулиращи програми; планира се приемането на Закон за добиването на топлина от ВЕИ
- в сферата на горивния пазар – данъчни облекчения за биогоривата в сферата на данъците за минерални масла в рамките на екологичната данъчна реформа

Законодателството в Германия, касаещо насърчаването на ВЕИ, минава през няколко етапа:

- Приет е Закон за електрозахранването от 1990 година – възнаграждението за произведен киловат/час е зависело от средната цена на тока, която крайният потребител през съответната година е плащал. Това обеща впоследствие е създавало проблем, тъй като чрез

променящите се цени на тока се е променял и размерът на възнаграждението и това вече е довело до определена несигурност в планирането за собствениците/ползвателите на съоръженията.

- Приет е Закон за приоритетното използване на енергия, произведена от ВЕИ (EEG 2000), изменен през 2004г. С него се отменя закона за електрозахранването, като наличните съоръжения се интегрират в новите насърчителни механизми. Този закон урежда правните и финансови правила, свързани с тези източници. Регламентирана е цената на електроенергията, произведена от тях. Годишното вариращо възнаграждение, определено по закона за електрозахранването, се замества вече с твърда тарифа, която остава константна за целия период от 20 години, като местонахождението на съоръжението също оказва влияние върху това колко време ще се изплаща определената по тарифата цена. Освен това законът въвежда вече правила и норми за производството и използването на ВЕ – биомаса, соларна водна и геотермална енергия. Съгласно този закон производителят на електроенергия от възобновяеми енергийни източници продава тази енергия на цена 3 пъти по-висока от цената на енергията, произведена от конвенционалните източници.

Ключовите елементи на закона са:

- приоритетното включване на съоръженията за производство на енергия от ВЕИ и метан към електрическата мрежата
- приоритетното изкупуване и пренасяне на произведения от ВЕИ ток
- гарантирано 20 годишно постоянно възнаграждение за произведена от ВЕИ енергия

Според немския закон електроразпределителните предприятия са задължени незабавно и приоритетно да включват енергийните съоръжения за производство на ток от ВЕИ или от метан към мрежата си, като приоритетно го изкупуват и предават. Собствениците/ползвателите на изградените енергийни съоръжения поемат разходите по свързването на съоръжението. Именно тук възникват множество практически проблеми, свързани с приложението на закона. Електроразпределителните дружества трябва да проверят кое място е най-подходящо за свързване на съоръжението към мрежата и дали въобще е възможно това. В зависимост от това към коя мрежа ще се включи и колко е отдалечена точката на свързване много често тези разходи, които се поемат от собствениците/ползвателите на съоръженията, възлизат на повече от 80 000 евро. По тази причина много от тях се питат дали точно това е най-подходящото място за свързване. Именно уточняването на точката на свързване е от съществено значение, защото:

- Основно тя е се явява спорна от гледна точка на задължението да се поемат разходите за свързването. Например разходите преди свързването на съоръжението (поставяне на трансформатор и др.) се поемат от собствениците/ползвателите му. Но ако трябва да бъдат сменени налични трафопостове чрез други по-големи или да се удължи даден кабел, това е вече задължение на електроразпределителното дружество и разходите за това се поемат от него.
- Точката на свързване определя и точното място на измерване – като правило на мястото на свързване към мрежата на електроразпределителното дружество се инсталира брояч, който измерва единиците енергия, произведени от съоръжението и подадени в мрежата. Често обаче тези броячи се инсталират направо на самото съоръжение, още преди то да бъде свързано към мрежата, което дава отражение при пресмятането на дължимите твърди тарифи.

Немският закон за ВЕИ гарантира на съоръжението, добиващо енергия от ВЕИ, достъп до мрежата и определя дългосрочни цени. За всеки доставен в мрежата коливатчас собственикът/ползвателят на съоръжението получава точно определена сума. Освен това в закона изрично се съдържа разпоредба, според която не е необходимо сключването на договор, за да се упражни правото на иск за неизпълнение на задължения по включване към мрежата, приемането на енергията и заплащането на възнаграждението. Разбира се това не изключва възможността с цел изясняване на отношенията на страните да се сключи такъв договор.

Табела на възнаграждението за изградени нови съоръжения, които са пуснати в експлоатация 2004г.

Бранш	Капацитет на съоръжение то	Възнаграждение цент/kWh	Разграничение на мощността	Дегресия*	Забележки
Водна енергия	до 5 MW	9,67 6,65	до 500 kW от 500 kW до 5 MW	-	От 2008 ще има ограничения,

					свързани с местонахождението
	от 5 MW до 150 MW	7,67 6,65 6,10 4,56 3,70	до 500 kW от 500 kW до 10 MW от 10 MW до 20 MW от 20 MW до 50 MW от 50 MW до 150 MW	1%	Само при реставрации, като възнаграждението се дължи само за повишаване на капацитета
Газове, образувани от изгарянеия на отпадъци, от пречиствателни съоръжения, метан	Без ограничения	7,67 6,65 6,65	До 500 kW От 500 kW до 5 MW Метан от 5 MW	1,5%	При газове, образувани от изгарянеия на отпадъци и от пречиствателни съоръжения цената на произведения ток над 5 MW се определя на пазарни цени
	Без ограничения	9,67 8,65 8,65	До 500 kW От 500 kW до 5 MW Метан от 5 MW	1,5%	При внедряване на определени иновативни технологии
Биомаса**	До 20 MW	11,50 9,90 8,90 8,40	До 150 kW От 150 kW до 500 kW От 500 kW до 5 MW От 5 MW до 20 MW	1,5%	
	До 20 MW	3,90	До 20 MW	1,5%	При използване на дървесина от категориите АIII и АIV при пускане в експлоатация от 01.07.2006г.
	До 20 MW	17,50 15,90 12,90	До 150 kW От 150 kW до 500 kW От 500 kW до 5 MW	1,5%	Алинея 2 важи само за определение суровини (възобновяеми и регенеративни суровини)
	До 20 MW	17,50 15,90 11,40	До 150 kW От 150 kW до 500 kW От 500 kW до 5 MW	1,5%	Изречение второ на Алинея 2 важи само при изгарянето на дървесина в смисъла на изречение 1
	До 20 MW	13,50 11,90 10,90 10,40	До 150 kW От 150 kW до 500 kW От 500 kW до 5 MW От 5 MW до 20 MW	1,5%	Алинея 3 важи за произведения чрез когенеративни съоръжения ток
	До 20 MW	13,50 11,90 10,90	До 150 kW От 150 kW до 500 kW От 500 kW до 5 MW	1,5%	Алинея 4 важи за целия ток, произведен от когенеративни съоръжения при използването на определение иновативни технологии

Геотермална енергия	Без ограничения	15,00 14,00 8,95 7,16	до 5 MW от 5 MW до 10 MW от 10 MW до 20 MW от 20 MW	1% от 2010	
Вятърна енергия на сушата		8,7 съотв. 5,5		2%	В зависимост от капацитета на добиваната енергия стойността на възнаграждението се гарантира от 5 до 20 години
Вятърна енергия в морето		9,10 съотв. 6,19		2% от 2008	Увеличеното възнаграждение се заплаща при пускане на съоръжението преди 2011, като гаранцията за получаване на твърдите суми зависи от местоположението му и се изплащат от 12 до 20 години
Соларна и лъчиста енергия	Съоръжения, поставени на сгради или шумоизолирани стени	57,4 54,6 54,0	До 30 kW От 30 kW до 100 kW От 100 kW	5%	
	Фасадни съоръжения	62,4 59,6 59,0	До 30 kW От 30 kW до 100 kW От 100 kW	5%	
	Други съоръжения	45,7		5% от 2005 605% от 2006	Трябва да бъдат изпълнени определени критерии за местоположение

*Възнаграждението за kWh е постоянно - обхваща 20 годишен период – и важи за пуснати в експлоатация съоръжения, но зависи от календарната година на пускането. Колкото по-късно е заработило дадено съоръжение, толкова по-малко е възнаграждението. Така се постига постоянен стимул за повишаване на енергийната ефективност и понижаване на цените.

**При биомасата са възможни и други комбинации, които не са представени тук

Ток, произведен от	срок за получаване на възнагражденията години	Намаляване на ставката на възнаграждението за година %	Възнаграждение за 2006 Нови съоръжения, пуснати в експлоатация Цент/kWh	Възнаграждение за 2020 Нови съоръжения, пуснати в експлоатация Цент/kWh
Газове от сметища 6 MW	20	1,5	6,43	4,15
Биомаса	20	1,5	15,27	10,03
Вятър, когато съоръжението е изградено на сушата - Начало на получаване на възнаграждението	20	2,0	8,36	5,02

- Край на получаване на възнаграждението			5,28	3,17
Слънце (покрив до 30 kW)	20	5,0	51,80	20,14
Вода (до 5 MW)	30	няма	6,65-9,67	5,30-7,71

Вследствие на законодателните мерки и механизми в сферата на ВЕИ в Германия количеството на електроенергия, добита от ВЕИ от 2000 до 2004г. се е увеличило от 13,6 TWh на 34,9 TWh. В същото време енергията, произведена от вятър и биомаса се е увеличила двойно, а фотоволтаичната енергия в посочения период е нараснала 9 пъти. Само през 2004 чрез използването на ВЕИ са спестени общо около 70 млн тона въглероден двуокис, от които 33 млн тона се дължат на закона за ВЕИ. Законът гарантира висока сигурност на инвестициите, поради което и лихвите и рисковете за подобен вид инвестиции в сравнение с останалите инструменти са много малки.

В България процесите, свързани с въвеждането на нови технологии, свързани с ВЕИ, тепърва започват. Редица международни актове, които уреждат тези взаимоотношения са имплементирани и залегнали в българското законодателство, например: “Рамкова конвенция на Обединените нации по изменение на климата”, ратифицирана от България със закон от 16.03.1995г. (ДВ бр.28/95г), в сила от 10.08.1995. България е страна и по Протокола от Киото, ратифициран със закон от 17.07.2002г, същият е в сила на територията на България от 16.02.2005 година. Тъй като в България е предвидено ратифицираните международни правни актове да имат приоритет пред вътрешното законодателство, то в съответствие с Рамковата конвенция за климата и Протокола от Киото в ускорени темпове се привежда в унисон и българското вътрешно законодателство. Тези процеси бяха ускорени и от протичащите през 2005 и 2006 година интензивни преговори за приемането на България в Европейския съюз и поставяните изисквания от Европейската комисия за това. В резултат на изложеното до тук уверено може да се каже, че като правна регламентация България е възприела изцяло правилата, които уреждат инвестирането, изграждането, модернизиранието и функционирането на нови модерни икономически предприятия, съобразени със световните критерии за енергийна ефективност и екологични изисквания към енергетиката и потребителите на енергия.

Основен закон, който урежда възможностите за инвестиране в енергийна ефективност, е Законът за енергийната ефективност (обнародван в ДВ, бр.18 от 05.03.2004г). Дефинирано е понятието “енергийно ефективна услуга”: “Енергоефективните услуги, свързани с проучване, обследване за енергийна ефективност, проектиране, конструиране, инсталиране, модернизация, поддръжка и/или управление и мониторинг, включително изпълнение на услуги за енергийно спестяване (ЕСКО услуги)” – чл. 20 ЗЕЕ, реализирани в интерес на енергийния потребител. Дадена е възможност при инвестиране в мероприятия по енергийната ефективност възнаграждението на изпълнителя, който предоставя енергийноэффективна услуга, да бъде платено чрез спестяванията от икономите по доставка на енергия за този потребител в конкретно договорен период от време. Чрез тази държавна политика се цели привличането на инвестиции в сферата на енергийната ефективност, при което е предвиден и конкретен механизъм за възвращаемост на инвестирания капитал – чл.21, ал.4 ЗЕЕ. Създаден е и “Фонд Енергийна ефективност”, който не е част от консолидирания държавен бюджет. Цели се привличането на инвестиции в този сектор на икономиката.

Към настоящия момент инвестирането в сектора енергетика е перспективно, защото:

- до 1990 година България не изпитваше никакви затруднения в снабдяването с енергийни носители, поради политическата и икономическа близост с бившия Съветски съюз. Следователно нейната икономика не е покривала днешните критерии за енергийна ефективност на страните с пазарноориентирана икономика още по онова време. Технологичното изоставане от периода преди 1990 година не е преодоляно и до момента и това оформя един широк пазар за финансово инвестиране и технологично развитие в тази област;
- С приемането на България в НАТО и ЕС са налице сигурни политически гаранции, че всяко едно правителство на страната ще бъде реално мотивирано и заинтересовано от развитието на програмите и политиките на енергийна ефективност, тъй като по този начин България ще се откъсва от енергийната зависимост с Русия, която е наследила от преди 1990 година;
- Инвестиционният климат и ниските разходи за инвестиции в България дават добри възможности за бърза реализация на проектите и бърза възвращаемост.

В момента в Парламента е внесен законопроект за ЗАКОН за насърчаване използването на възобновяеми енергийни източници, алтернативни енергийни източници и биогорива. Въпрос на време е същият да бъде гласуван и приет. С този закон България отговаря на изискванията на Директива 2001/77/ЕС за насърчаване производството на електроенергия от ВЕИ на вътрешния пазар на електроенергия, Директива 2003/30/ЕС за насърчаване използването на биогоривата или други възобновяеми източници в транспорта в изпълнение на Договора за присъединяване на Република България към Европейския съюз - Техническите адаптации, част "А. General" (ADD 13 - Адаптации, необходими поради присъединяването). Със законови средства е гарантирано изкупуване на преференциални цени на енергията получена от ВЕИ.

Законодателното регламентиране на тази материя намалява рисковете от инвестиране в енергетика и енергийна ефективност. При тези условия банките са гарантирани за своите кредити от държавната власт, а това води до предлагане на благоприятни финансови условия при инвестиране по това направление. От тук намалява и рискът за бизнеса при поемане на ангажименти за реализиране на инвестиционни проекти, свързани с енергийната ефективност. Като цяло общата уредба на инвестициите в България е доста либерална. Прилагат се по-благоприятните разпоредби на международните договори по отношение на инвестициите, направени от чуждестранни лица: ЗАКОН за насърчаване на инвестициите, чл. 3, ал. 1: "Когато международен договор, по който страна е Република България, предвижда по-благоприятни условия за извършване на стопанска дейност от чуждестранни лица, прилагат се по-благоприятните условия според международния договор." Този принцип е въведен и при облагането на печалбата при източник в страната: ЗАКОН за корпоративното подоходно облагане, чл. 17, ал. 1: "Когато в спогодба за избягване на двойното данъчно облагане или в друг международен договор, влязъл в сила, ратифициран от България, обнародван в "Държавен вестник", се съдържат разпоредби, различни от разпоредбите на този закон, се прилагат разпоредбите на съответната международна спогодба или договор."

Съществува възможност цялата реализирана печалба от проекта да остане у инвеститора, без да подлежи на облагане с данък. Изключително благоприятно поле за инвестиране е това за управление на енергопроизводствените мощности. В момента инвестирането в софтуер и компютърни системи за управление според българското законодателство се амортизира с 50% за година – чл. 22, ал.2, т.4 и ал.3 от ЗАКОНА за корпоративното подоходно облагане. В същото време инвестициите в тези области се възвръщат бързо, тъй като енергийната система на страната е изградена основно в периода преди 1990 година. Системите за управление в нея са от същото време и на почти същото технологично ниво. В настоящия момент текат процедури по приватизацията на ВЕЦ с различни мощности, които представляват възстановяеми енергийни източници по смисъла на Директива 2001/77/ЕС. Инвестирането само в подобряване на тяхното управление – мениджърско и технологично – ще доведе по повишаване коефициента на полезното им действие. Гарантираното изкупуване на енергията пък осигурява възвращаемостта на инвестиция. Географското положение на страната, особеностите на климата и релефа предполагат множество възможности и за нови инвестиции в сферата на ВЕИ и АЕИ.

България е присъединила се страна по Протокола от Киото от 15 август 2002 г. към Рамковата Конвенция на ООН по изменение на климата от 12 май 1995 г. В него се предвижда да се търгуват между страните от Протокола "единици намаление на вредни емисии", които са реализирани по инвестиционни проекти, включително в сферата на енергийната ефективност. В резултат на това е възможна продажбата на така наречените "въглеродни кредити" на пазари, където съответните резултати биха били постигнати със значително по-големи по своя обем инвестиции. Следователно и от чисто пазарна страна е налице рентабилност от инвестиране в този сектор.

В заключение следва да поставим на Вашето внимание, че подобни начинания са свързани както със значителна правна и административна работа, така и със технически изисквания към съответната апаратура.